

DOI: 10.33663/1563-3349-2023-34-129-138

УДК 340.1

В. Ю. ВАСЕЦЬКИЙ

кандидат юридичних наук*

ORCID: 0000-0001-5595-5291

ЗМІНИ В ПРАВОВІЙ СФЕРІ ЯК РЕЗУЛЬТАТ МАСШТАБНИХ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ

Події, які пов'язані з агресією РФ в Україні, за своїми масштабами мають усі ознаки безпрецедентного світового масштабу. З огляду на це у статті розглядаються історичні аналогії, що мали місце в певні переломні періоди Нової та Новітньої історії на європейському континенті, які виявилися витоком суттєвих змін у правовій сфері. Як результат Тридцятирічної війни в Європі XVII ст. визначається значення Вестфальського миру 1648 р. з точки зору впливу на розвиток правової доктрини Нового часу. Розглядається особливість суттєвих правових перетворень у революційній Франції та на початку XIX ст., вплив Цивільного кодексу Франції 1804 р. на цивільно-правові відносини у Європі. У зв'язку з зазначеними подіями в Україні за історичними аналогіями робиться висновок про очікування суттєвих змін у правовій сфері щодо майбутнього забезпечення безпеки у світі і в нашій країні.

Ключові слова: агресія РФ проти України, витоки права, історичні аналогії, Вестфальський мир, Цивільний кодекс Франції.

Vasetsky Viacheslav. Changes in the legal sphere as a result of large historical events

Events related to the Russian Federation's aggression against Ukraine have all the signs of an event of an unprecedented global scale. With this in mind, the article examines historical analogies that took place during certain turning periods of New and Modern history on the European continent, which turned out to be the origin of significant changes in the legal sphere. As a result of the Thirty Years' War in Europe in the XVII century the significance of the Peace of Westphalia of 1648 is determined from the point of view of the influence on the development of the legal doctrine of the New Age. The feature of significant legal transformations in revolutionary France and at the beginning of the XIX century, the influence of the French Civil Code of 1804 on civil-legal relations in Europe is considered. In the light of the events in Ukraine, based on historical analogies, a conclusion is made about the expectation of significant changes in the legal sphere for future security in the world and in our country.

Key words: Aggression of the Russian Federation against Ukraine, origins of law, historical analogies, Peace of Westphalia, French Civil Code.

Постановка проблеми, актуальність і аналіз літературних джерел і публікацій. Події, пов'язані з війною, що розв'язала РФ проти України, за

* Vasetsky Viacheslav, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.)

своїм масштабом далеко вийшла за межі двох держав. Безпосередню небезпеку відчувають європейські країни, що межують з Україною, зокрема ті, що до 1997 р. не входили до блоку НАТО і щодо яких 17 грудня 2021 р. РФ висловила «ультиматум» стосовно нового, за версією РФ, поділу сфер впливу¹.

Війна зачепила не тільки європейські країни, а також США, Канаду, Китай, інші високорозвинені країни, які, відчуваючи небезпеку і свою відповідальність, всіляко підтримують Україну озброєнням, економічно, на міжнародному дипломатичному рівні. Країнами великої сімки G7 підтримана пропозиція України, як уже їх власний напрям дій, а саме, зокрема, такі загальні позиції: «На знак солідарності з Україною лідери G7 вітають готовність Президента Зеленського до справедливого миру, який повинен включати такі елементи: дотримання принципів Статуту ООН щодо захисту територіальної цілісності та суверенітету; збереження здатності України захищатися в майбутньому; забезпечення відновлення та реконструкції України, включно з пошуком можливостей зробити це за кошти Росії; притягнення до відповідальності за російські злочини, скоєні під час війни... Ми притягнемо до відповідальності президента Путіна та винних.... Ми підтверджуємо нашу повну підтримку незалежності, територіальної цілісності та суверенітету України в межах її міжнародно визнаних кордонів. Відповідно до міжнародного права, зокрема Статуту ООН, Україна має законне право захищатися від російської агресії та відновити повний контроль над своєю територією в межах міжнародно визнаних кордонів»².

Обмежена можливість поставок продовольства з України зачепила також менш розвинені країни світу. Знадобилися великі зусилля багатьох країн, у тому числі по забезпеченню безпеки морського шляху постачання, щоб українське продовольство в достатньому обсязі могло потрапляти в інші країни світу, які дуже потребують цього.

Загалом можна вважати, що події, які почалися з нападу РФ на Україну, незліченні страждання нашого народу, енергетична та економічна кризи у світі, спричинені війною і політикою РФ, допомога Україні у постачанні зброї та інших ресурсів з боку багатьох країн світу, спрямованість розвитку країн на відновлення після перемоги зруйнованої країни та багато іншого – все це має ознаки подій безпрецедентного світового масштабу. Відповідними мають бути й зміни, спричинені такими подіями, у різних напрямках, у тому числі й у правовій сфері, які стосуватимуться як міжнародних інституцій, так і мати прояв на національному рівні.

Таку тенденцію можна спостерігати практично на всіх історичних етапах. До прикладу, після Першої світової війни з'явилися яскраво виражені тоталітарні держави, в яких право не мало суттєвого значення. Зокрема, це Радянська держава. Прийняті там уже на початку її існування закони обслуговували потреби правлячої верхівки, вони виконували роль виправдання зlodіянь влади, що призвели до трагедії цілого покоління людей. Історичним

фактом є також поява після Другої світової війни колективної системи безпеки, метою якої було забезпечення неможливості катаклізмів подібного масштабу. Була створена Організація Об'єднаних Націй з цілою системою організаційних і правових інститутів. Забезпечення прав людини стало основою для створення правових інститутів на міждержавному і національному рівнях. На європейському континенті приєднання держав до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та створення Європейського суду з прав людини³ стали, як зазначає Н. Оніщенко, основою юридичної відповідальності держави перед особою⁴.

Соціально-політичні події у переломні періоди історії є водночас і витоком розвитку у правовій сфері, коли часто в боротьбі викристалізуються нові, потрібні для розвитку держави, правові положення, що мають доктринальний характер. Зазначену тенденцію можна спостерігати практично на всіх історичних етапах і тому дослідження в цьому напрямі є актуальною проблемою. Дослідження має не тільки загальнотеоретичне значення. Н. Пархоменко зазначає також регулятивний потенціал правової доктрини, яка не лише статично відображає стан правової дійсності, а й активно впливає на всі ключові елементи правової системи⁵.

Мета дослідження. З огляду на зазначене метою статті є дослідження впливу вагомих суспільно-політичних подій у певні переломні періоди Нової та Новітньої історії, що мали місце на європейському континенті та стали поштовхом до змін у правовій сфері. Оскільки на сьогодні неможливо передбачити, які саме будуть зміни після поразки РФ, яких правових інститутів і в якому напрямі вони будуть стосуватися, до яких наслідків призведуть такі зміни у міждержавних стосунках і всередині країни, то зазначений розгляд обмежений тільки деякими історичними подіями, які можна розглядати як приклад витоків суттєвих змін у правовій сфері доктринального характеру.

Основний зміст. У середньовічній історії Європи з точки зору своєї значущості й довгострокового впливу на розвиток соціально-правових інститутів у майбутньому виділяються події, що пов'язані з періодом Реформації XVII ст., які торкнулися більшості країн Європи і мали важливі довгострокові наслідки в правовій сфері. Тридцятилітня війна, що вибухнула в Європі, залишилася одним із найжахливіших європейських конфліктів⁶. У ній загинуло понад 2 млн військових і понад 6 млн мирних жителів. Населення Королівства Франція за часи війни зменшилося більш ніж на 1 млн жителів, Чехії – з 2 млн до 700 тис. жителів, а Німеччини – з 17 млн до 10 млн. Сукупні людські втрати оцінюються в 5–6 млн. За оцінками німецьких дослідників, демографічні втрати війни були подолані в німецьких землях лише через 100 років⁷.

Тридцятилітня війна закінчилася підписанням у 1648 р. мирного договору, який отримав назву Вестфальського миру 1648 р. Він складався з двох прийнятих мирних договорів: на Оснабрюкському конгресі між імператором Священної Римської імперії та її союзниками, з одного боку, і Швецією та її

союзниками – з другого; на Мюнстерському конгресі між імператором Священної Римської імперії та її союзниками, з одного боку, і Францією та її союзниками – з другого.

Країни-переможці визначили післявоєнний європейський устрій. За Вестфальським миром 1648 р. поразки зазнали Священна Римська імперія, католицька церква та Іспанія, а переможцями стали Франція, Швеція і певною мірою Англія. Священна Римська імперія була ослаблена остаточним відокремленням від неї Нідерландів та Швейцарії, передачею Ельзасу Франції. Ще згубнішою для імперії виявилася реформа її устрою, внаслідок чого утворилося понад 300 майже суверенних територій, що практично паралізувало владу імператора⁸.

Вважається, що Вестфальський мир містить низку положень доктринального характеру⁹. Цей договір став джерелом сучасного міжнародного права¹⁰. В. Денисов відзначає такі принципи, які сформувалися в результаті ухвалення Вестфальського миру: державний суверенітет став загальновизнаною юридичною категорією, цей документ започаткував європейське право націй; Вестфальський мир освятив принцип терпимості шляхом декларування рівноправності католицьких і протестантських держав і надання певних гарантій релігійним меншинам, цим було визнано принцип свободи совісті, який започаткував у світі захист прав меншин; були встановлені гарантії для підтримання миру, що відчутно вплинуло на майбутній розвиток Європи, згідно зі ст. 123 Мюнстерського договору, ухвалений мир повинен залишатися у силі, а його учасники «зобов'язуються підтримувати і захищати всі статті в цілому та кожну окремо»; ідеї єдиної міжнародної християнської спільноти було протиставлено ідею суверенітету й незалежності кожної держави; Вестфальський мир став віхою у розвитку міжнародного права, сприяв відокремленню цього права від будь-якої релігійної основи і, виходячи з принципу рівноправності, поширив його дію на монархічні й республіканські держави.

Враховуючи суттєве значення Вестфальського миру 1648 р., його концептуальний характер прийнято з цього часу вести відлік сучасної епохи в міжнародних відносинах. Європейська, а за нею й всесвітня історія розвивалися саме через утвердження та збагачення цінностей Вестфальського миру. Наступними віхами цього процесу стали Віденський конгрес 1815 р., Версальський мирний договір 1919 р., Ліга Націй, Пакт Бріана–Келлога 1928 р. (Паризький пакт) та Організація Об'єднаних Націй¹¹.

Масштабні історичні події кінця XVIII – початку XIX ст. у Європі, без сумніву, пов'язані з Францією. Це і Велика французька революція 1789–1794 рр., і період наполеонівських війн, нарешті, сюди можна віднести і Віденський конгрес 1814–1815 рр., на якому після розгрому наполеонівської Франції переможці під гаслом повернення на континент миру і спокою та прагнення відновлення монархій перекроїли континентальну політичну карту Європи¹².

Велика французька революція спричинила вирішальний удар по абсолютизму в країнах Європи. Вона перетворила Францію в буржуазну державу та сприяла поглибленню кризи феодально-абсолютистського ладу та розвитку визвольних рухів у інших країнах. Це була найрадикальнішою з усіх ранніх буржуазних революцій, вона утвердила у Франції буржуазний лад і відповідний йому тип держави і права. У ході революції було прийнято ряд конституційних та інших політико-правових актів, що значною мірою вплинули на розвиток права у Франції та інших країнах¹³.

Найважливішим документом стала Декларація прав людини і громадянина – програмний документ Великої французької революції, ухвалений національними зборами 26 липня 1789 р. Перша стаття Декларації заявляла, що «люди народжуються і залишаються вільними і рівними у правах». Нація оголошувалася джерелом всякої влади. «Природними і невідчужуваними правами людини» визнавалися «свобода, власність, безпека і опір пригніченню»¹⁴. Декларація включає загальні колективні та індивідуальні права всіх громадян Франції і до сьогодні не втратила свого фундаментального характеру для французького конституційного права.

У 1799 р. Франція перебувала в стані війни практично з усією Європою, всередині країни панувала революційна анархія, фінанси перебували у край заплутаному стані. Відомий дослідник тих подій Е. Тарле, характеризуючи становище у тогочасній Франції, зазначає таке: серед заможних класів більшість вважала Директорію недієздатною і навіть шкідливою; в очах незаможних класів Директорія була представником злодіїв та спекулянтів; з точки зору солдатського складу армії Директорія була купкою підозрілих людей, які віддали супротивнику те, що десятком переможних битв завоював Бонапарт. Ґрунт для диктатури був підготовлений¹⁵. Тому повернення Наполеона до Парижа після Єгипетського походу та встановлення режиму консульства, що розглядається як державний переворот, фактично врятував Францію від катастрофи. Директорію було скинуто, а Наполеон став одноосібним лідером Франції, отримавши майже необмежені повноваження. Та обставина, що перші 5 років свого перебування при владі він іменував себе Першим Консулом, а останні 10 років – імператором, і те, що спочатку Франція іменувала себе Республікою, а потім – Імперією, не змінювало нічого по суті.

За ініціативи Наполеона Бонапарта та під його загальним керівництвом здійснено великий обсяг кодифікаційних робіт. Унаслідок його впливу були прийняті Цивільний (1804 р.), Торговий (1807 р.), Кримінально-процесуальний (1808 р.) та Кримінальний (1810 р.) кодекси, які зазвичай називають кодексами Наполеона. Вони були набагато прогресивнішими, ніж законодавство феодально-абсолютистських країн, адже увібрали в себе найкращі положення правових систем різних епох.

11 липня 1800 р. Перший консул Французької Республіки утворив комісію з розробки проєкту цивільного кодексу. У розробці кодексу брали участь

французькі вчені-юристи тієї пори – Франсуа Тронше, Фелікс Біго де Преаменю, Жан Порталіс і Жак Маваль, які утворили комісію кодифікування Державної ради. Вони створили творчу компіляцію з римського права, правових звичаїв, королівських ордонансів, революційних законів, а також на основі аналізу юридичних теорій інших європейських країн. Кодекс був введений у дію 21 березня 1804 р. Він замінив понад 14 тисяч законодавчих актів, що були прийняті революційними урядами Франції наприкінці XVIII ст. Сформулювавши практично всі основні принципи приватного права, кодекс протягом двох століть посідає центральне місце у правовій системі Франції. Безпосередню участь у розробці Цивільного кодексу Франції брав Наполеон Бонапарт, у зв'язку з цим 3 вересня 1807 р. звіт отримав назву – Кодекс Наполеона. Про феноменальний вплив кодексу свідчить його широка рецепція у світі. Протягом 200 років понад 70 країн або повністю, або взяли за основу більшість його ключових положень¹⁶. Дуже цікавим є висловлювання самого Наполеона стосовно кодексу: «Моя правдива слава полягає не в тому, що я виграв сорок битв; Ватерлоо затьмарить у пам'яті нащадків інші перемоги... Але що не забудеться і буде жити вічно, так це мій Цивільний кодекс»¹⁷.

Французьке цивільне законодавство та упроваджені ним принципи суттєво вплинули на цивільно-правові відносини в Європі, були предметом наукової та правозастосовної діяльності, а згодом набули відображення у правосвідомості європейських народів (у тому числі польського, румунського й українського). Поширення впливу Цивільного кодексу Франції 1804 р. на західноукраїнських землях відбулося переважно у міжвоєнний період (1921–1940 рр.) і під час Другої світової війни 1941–1944 рр. Однак його вплив залишався здебільшого опосередкованим (через законодавство Польщі й Румунії)¹⁸.

Особливістю суттєвих правових перетворень у Франції початку XIX ст. є те, що вони здійснювалися не як результат завершення відповідних історичних подій, що є характерним у більшості випадків, а саме в часи, коли такі події мали місце. Це пояснюється, на нашу думку, не тільки історичною необхідністю, а й видатною особистістю Наполеона, який виявився не тільки полководцем, а й реформатором і законодавцем Європи.

У Новітній історії протягом XX ст. відбулися події, результатом яких стали зміни, спрямовані на недопущення в майбутньому жахів Першої і Другої світових війн. До прикладу, можна згадати заснування після Другої світової війни Організації Об'єднаних Націй і прийняття 1948 р. у Парижі Загальної декларації прав людини¹⁹, яка втілила у своїх положеннях тисячолітній досвід і здобутки боротьби за права людини, що найбільш рельєфно та концентровано відображають ідеї та ідеали верховенства права і гуманізму. Повоєнний світ того часу очікував не лише на поновлення ідеалів гуманізму та людяності, втілених у правах людини, їх визнання і гарантування на міжнародному рівні, а й певну гарантію на майбутнє неможливості появи дикта-

торських режимів, що можуть мати змогу знову занурити світ у темряву глобальних війн²⁰.

Але створення відповідних інститутів, організацій, правової бази та інших чинників виявилося недостатнім для запобігання появі загрози нового світового конфлікту, щоб гарантувати безпеку не тільки для України, а й для всього світу. Як зазначають багато дослідників, це може бути також пов'язане з тим, що серед засновників і гарантів міжнародної безпеки виявилися як демократичні, так і тоталітарні держави. Для останніх ігнорування або скасування запобіжників безпеки, правових норм з прав людини та інших досягнень післявоєнного світу не становить великої проблеми, особливо з мовчазної підтримки значної кількості зомбованого населення. Прикладом є законопроект, що поданий В. Путіним до Держдуми РФ стосовно того, що Росія розриває договори з Радою Європи. У пояснювальній записці зазначено, що з 16 березня 2022 р. договорами, які припиняють свої дії, будуть вважатися, зокрема, такі: Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Європейська конвенція про припинення тероризму, Європейська хартія місцевого самоврядування, Європейська соціальна хартія та ін.²¹

Висновки. Отже, багатовікова історія свідчить, що з огляду на сучасні події, пов'язані передусім з агресією РФ, після перемоги України можна очікувати суттєвих змін по відношенню до вдосконалення правопорядку у світі, але з урахуванням досвіду, якого нині набуває світове співтовариство. Позаяк за своїми масштабами війна, яка розв'язана РФ проти України, стосується значної кількості цивілізованих країн світу, її наслідки, проблеми з правовим закріпленням необхідних механізмів для приборкання агресора, важливі зміни матимуть місце в галузі безпеки, у вдосконаленні в цьому напрямі відповідних інститутів та правового забезпечення. Видається необхідним в Україні, незважаючи на воєнний стан, кровопролитні бої, важкі втрати, вже тепер приділяти увагу з проведення складної роботи в правовій сфері щодо створення умов недопущення подібних жаклих подій у майбутньому.

1. Москва передала США проект договору о нерасширении НАТО на восток. Украина упоминается отдельно. *BBC News. Русская служба*. 17.12.2021. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-59691037> 2. Заява лідерів країн «Великої сімки» (G7) стосовно ситуації в Україні. U.S. Embassy in Ukraine. 11.10.2022. Переклад з англійської. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/g7-statement-on-ukraine-11-october-2022> 3. Конвенція про захист прав і свобод людини (ETS No.5) із поправками, внесеними відповідно до положень Протоколу № 11. Збірка договорів Ради Європи. Українська версія. Київ: Парламентське видавництво, 2000. 656 с. 4. Оніщенко Н. М. Юридична відповідальність держави перед особою / кол. авторів; за ред. Н. М. Оніщенко, О. В. Зайчука. Київ: ТОВ «Видавництво»Юридична думка», 2007. С. 118. 5. Пархоменко Н. М. Джерела права: проблеми теорії та методології: монографія. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. 336 с. 6. Савчук К. О. Тридцятилітня війна 1618–48. *Юридична енциклопедія: в 6-т. Т. 6* / редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. Київ: Укр. енцикл, 2004. С. 135–136. 7. Тридцятилітня війна. Наслідки. URL: <https://uk.wikipedia>.

org/wiki/Тридцятилітня війна# 8. Дмитрієв А. І. Вестфальський мир 1648 року і сучасне міжнародне право: монографія / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київський університет права. Київ, 2001. С. 260–261. 9. Васецький В. Ю. Вплив соціально-політичних подій в Європі XVI–XVII ст. на розвиток правової доктрини Нового часу. *Альманах права. Тлумачення права: від теорії до практики*. Вип. 12. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2021. С. 136–141. 10. Дмитрієв А. Вестфальський мир 1648 року: витоки сучасного міжнародного права. *Людина і політика*. 1999. № 2. С. 21–25. 11. Денисов В. Н. Вестфальський мир 1648. *Юридична енциклопедія: в 6-т. Т. 1* / редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. С. 349–351. 12. Мустафін О. Справжня історія пізнього нового часу. Харків: Фоліо, 2017. С. 80–81. 13. Горбатенко В. П. Велика французька революція. *Юридична енциклопедія: в 6-т. Т. 1* / редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. С. 321–323. 14. Мироненко О. М. Декларація прав людини і громадянина 1789. *Юридична енциклопедія: в 6-т. Т. 2* / редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. С. 31–32. 15. Тарле Е. В. Наполеон. Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. 512 с. 16. Довгерт А. С., Захватаєв В. М. Цивільний кодекс Франції. *Юридична енциклопедія: в 6-т. Т. 6* / редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. Київ: Укр. енцикл., 2004. С. 369–371. 17. Цивільний кодекс Франції. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Цивільний_кодекс_Франції 18. Сирко М. В. Цивільний кодекс Франції 1804 року та його вплив на цивільне законодавство країн Європи (на прикладі Польщі та Румунії): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів: нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2015. С. 170–171. 19. Загальна декларація прав людини. Київ: Право, 1995. 12 с. 20. Оніщук М. Проблеми забезпечення прав людини в Україні: від Загальної декларації прав людини до сьогодення. *Право України*. 2009. № 4. С. 29–35. 21. Путін дав добро на вихід Росії з договорів Ради Європи. *Європейська правда*. 17 січня 2023. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/01/17/7385296/>

References

1. Moskva peredala SSHa projekt dohovora o nerasshyrenny NATO na vostok. Ukrayna upomynaetsia ot delno. *BBC News. Russkaia sluzhba*. 17.12.2021. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-59691037> 2. Zaiava lideriv krain «Velykoi simky» (G7) stosovno sytuatsii v Ukraini. U.S. Embassy in Ukraine. 11.10.2022. Pereklad z anhliiskoi. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/g7-statement-on-ukraine-11-october-2022> 3. Konventsia pro zakhyst prav i svobod liudyny (ETS No.5) iz popravkami, vnesenymy vidpovidno do polozhen Protokolu № 11. Zbirka dohovoriv Rady Yevropy. Ukrainska versia. Kyiv: Parlamentske vydavnytstvo, 2000. 656 s. 4. Onishchenko N. M. Yurydychna vidpovidalnist derzhavy pered osoboiu / kol. avtoriv; za red. N. M. Onishchenko, O. V. Zaichuka. Kyiv: TOV «Vydavnytstvo» lurydychna dumka», 2007. S. 118. 5. Parkhomenko N. M. Dzherela prava: problemy teorii ta metodolohii: monohrafiia. Kyiv: TOV «Vydavnytstvo «lurydychna dumka», 2008. 336 s. 6. Savchuk K. O. Trydtsiatyiltnia viina 1618–48. *Yurydychna entsyklopediia: v 6-t. T. 6* / redkol.: Yu. S. Shemshuchenko ta in. Kyiv: Ukr. entsykl, 2004. S. 135–136. 7. Trydtsiatyiltnia viina. Naslidky. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Trydtsiatyiltnia_viina#8 8. Dmytriiev A. I. Vestfalskyi myr 1648 roku i suchasne mizhnarodne pravo: monohrafiia / Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, Kyivskyi universytet prava. Kyiv, 2001. S. 260–261. 9. Vasetskyi V. Iu. Vplyv sotsialno-politychnykh podii v Yevropi XVI–XVII st. na rozvytok pravovoi doktryny Novoho chasu. *Almanakh prava. Tlumachennia prava: vid teorii do praktyky*. Vyp. 12. Kyiv: In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2021. S. 136–141. 10. Dmytriiev A. Vestfalskyi

myr 1648 roku: vytoky suchasnoho mizhnarodnoho prava. *Liudyna i polityka*. 1999. № 2. S. 21–25. **11.** Denysov V. H. Vestfalskyi myr 1648. *Yurydychna entsyklopediia: v 6-t. T. 1 / redkol.: Yu. S. Shemshuchenko ta in.* Kyiv: Ukr. entsykl, 1998. C. 349–351. **12.** Mustafin O. Spravzhnia istoriia piznoho novoho chasu. Kharkiv: Folio, 2017. S. 80–81. **13.** Horbatenko V. P. Velyka Frantsuzka Revoliutsiia. *Yurydychna entsyklopediia: v 6-t. T. 1 / redkol.: Yu. S. Shemshuchenko ta in.* Kyiv: Ukr. entsykl, 1998. S. 321–323. **14.** Myronenko O. M. Deklaratsiia prav liudyny i hromadianyna 1789. *Yurydychna entsyklopediia: v 6-t. T. 2 / redkol.: Yu. S. Shemshuchenko ta in.* Kyiv: Ukr. entsykl, 1998. S. 31–32. **15.** Tarle E. V. Napoleon. Rostov-na-Donu: Fenyks, 1996. 512 s. **16.** Dovhert A. S., Zakhvataiev V. M. Tsyvilnyi kodeks Frantsii. *Yurydychna entsyklopediia: v 6-t. T. 6. / redkol.: Yu. S. Shemshuchenko ta in.* Kyiv: Ukr. entsykl, 2004. S. 369–371. **17.** Tsyvilnyi kodeks Frantsii. *Vikipediia*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Tsyvilnyi_kodeks_Frantsii. **18.** Syrko M. V. Tsyvilnyi kodeks Frantsii 1804 roku ta yoho vplyv na tsyvilne zakonodavstvo krain Yevropy (na prykladi Polshchi ta Rumunii): dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.01. Lviv. nats. un-t im. Ivana Franka. Lviv, 2015. S. 170–171. **19.** Zahalna deklaratsiia prav liudyny. Kyiv: Pravo, 1995. 12 s. **20.** Onishchuk M. Problemy zabezpechennia prav liudyny v Ukraini: vid Zahalnoi deklaratsii prav liudyny do sohodennia. *Pravo Ukrainy*. 2009. № 4. S. 29–35. **21.** Putin dav dobro na vykhid Rosii z dohovoriv Rady Yevropy. *Yevropeiska pravda*. 17 sichnia 2023. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/01/17/7385296/>

Vasetsky Viacheslav. Changes in the legal sphere as a result of large historical events

The paper presents the results of a study of the impact of large-scale historical events on significant changes in the legal field. Today, an event of such a scale is the war waged by the Russian Federation against Ukraine, which, after the undoubted defeat of the Russian Federation in many spheres, will have significant consequences, including in the legal sphere. The war in Ukraine has all the signs of an event of a global scale. Socio-political events in the turning points of history are at the same time the source of development in the legal sphere. This trend can be observed at almost all historical stages, and therefore research in this direction is an urgent problem.

The purpose of the paper is to study the impact of significant events in certain turning points in Modern and Recent history that took place on the European continent, which were the origin of changes in the legal sphere and had a long-term effect. Since it is currently impossible to predict exactly what changes will occur after the defeat of the Russian Federation, which legal institutions and in what direction they will apply, what consequences such changes will lead to in interstate relations and within the country, the above consideration is limited only to some historical events, which can be considered as an example of the origins of significant changes in the legal sphere of a doctrinal nature.

The socio-political events in Europe in the XVII centuries, the results of the Thirty Years' War and the significance of the Peace of Westphalia in 1648 in terms of influencing the development of legal doctrine of New history is analyzed. Thirty Years' War in Europe in the XVII century ended with the signing in 1648 at the same time in Münster and Osnabrück peace treaty, which was called the Peace of Westphalia in 1648. It is emphasized that the Peace of Westphalia contains a number of provisions of a doctrinal nature. This treaty was the source of modern international law and had a long-term impact on the development of relations between states.

Large-scale historical events of the late 18th - early 19th centuries in Europe are undoubtedly associated with France. This is the Great French Revolution of 1789-1794, this is also the period of the Napoleonic Wars, finally, this includes the Vienna Congress of 1814-1815, at which, after the defeat of Napoleonic France, the winners under the slogan of returning to the continent of peace and tranquility and the desire to restore monarchies redrawn the continental political map of Europe. The law-making activity of Napoleon is noted, on whose initiative and under his leadership a large volume of codification works was carried out. Civil (1804), Commercial (1807), Criminal Procedure (1808) and Criminal (1810) codes were adopted. It is noted that French civil law and the principles implemented by it significantly influenced civil-law relations in Europe.

In modern history during the 20th century events took place, the result of which were changes aimed at preventing the horrors of the First and Second World Wars in the future. But the creation of the relevant institutions, organizations, legal framework and other factors was not enough to prevent the threat of a new world conflict, to guarantee danger not only for Ukraine, but also for the whole world.

In the light of the events in Ukraine, based on historical analogies, a conclusion is made about the expectation of significant changes in the legal sphere for future security in the world and in our country.

Key words: *Aggression of the Russian Federation against Ukraine, origins of law, historical analogies, Peace of Westphalia, French Civil Code.*